

Britské parlamentní volby 2015

Dne 7. května 2015 se konaly ve Spojeném království volby do dolní komory parlamentu. Země královny Alžběty II. se výsledkem vrátila do „starých pořádků“, kdy vládu sestaví vítěz voleb bez pomoci koaličního partnera. Zároveň volby ukázaly kouzla britského volebního systému.

Vývoj politického systému

Politický systém Spojeného království je charakterizován postupným přechodem pravomocí od panovníka k dolní komoře Parlamentu. Formálně je královský majestát stále silným hráčem, ovšem královské prerogativy (výsady)¹ jsou dnes vykonávány ministerským předsedou, ministry, či celou vládou.

Důležitým milníkem se stala reforma z roku 1918 (Representation of People Act), kdy aktivní volební právo bylo stanoveno na 21 let, pasivní volební právo na 30 let. První volby s těmito právy bývají nazývány Kuponové volby. Vláda dala občanům doporučení volit konkrétní poslance kteří za Velké války pomohli zemi. Voleb se tehdy účastnilo rekordních 57,2 % občanů království. Zajímavostí je, že poslanci irské strany Sinn Fein tehdy nenastoupili do Westminsterského parlamentu, ale odešli do Irska, kde založili revoluční národní parlament Dail Eireann. Tato tradice platí dodnes. Všeobecné volební právo pak bylo v zemi zavedeno až v roce 1928.² V roce 1969 bylo aktivní volební právo sníženo na 18 let.

Vývoj politického systému prošel několika etapami:

- Tzv. pluralismus bez stran 1866-1832
- Rozvoj politických stran 1832-1918
- Restrukturalizace stranického systému 1918-1945
- Dominance dvou stran 1945-1974
- Uvolňování vazeb od roku 1974

První období je charakteristické formováním politických stran z různých názorových proudů (toryové, whigové). Následné období pomohlo zformulovat klasické politické strany, tak jak je známe dnes. Důležitou roli hrála průmyslová revoluce a rozšiřování volebního práva. Druhá světová válka pak pomohla celý systém restrukturalizovat – došlo k oslabení Liberální strany a nástupu labouristů.³

Po druhé světové válce nastala razantní dominance dvou politických stran – konzervativců a labouristů. Dochází k dostředivé tendenci systému (boj o středové voliče). Společnost je silně polarizovaná. Poprvé se začíná objevovat úspěch regionálních stran. Historicky poprvé sestavují většinovou vládu labouristé, když v roce 1945 poráží Konzervativní stranu, která svoji kampaň postavila na populárním Winstonu Churchillovi.

Celý systém až do 70. let je označován termínem **Alignment**:

- dvoustranický volební souboj (92 % hlasů pro dvě největší pol. strany).
- vítěz voleb získal hladce většinu v parlamentu
- disciplinované a soudržné strany
- silné většinové vlády

Po druhé světové válce se také objevil termín Butskellismus,⁴ tj. poválečný konsensus v ekonomické oblasti.

Od 70. let začínají obě velké strany oslabovat. Začíná pomalý nástup třetích stran (nejprve v doplňovacích volbách, kde nejde o pozici premiéra). Začíná klesat identifikace voličů se svou politickou stranou. Tento jev se označuje jako **Dealignment**. Důvody této změny jsou změna struktury v zaměstnanosti, růst kvality vzdělávání, růst vlivu médií, rozšíření volebního práva.

Předvolební situace

Průzkumy před letošními volbami dávaly obou velkým stranám stejné šance. Na výsledek čekala s napětím celá Evropa, jelikož vítězství konzervativců předznamenávalo referendum o setrvání království v EU. Ovšem téma EU nebylo v kampani dominantní,

¹ Rozpustit parlament, vyhlásit válku, vypsat volby, vetovat zákony aj.

² Aktivní i pasivní volební právo připadlo shodně na 21 let.

³ První vláda Labouristické strany (menšinová) vznikla po volbách v roce 1923.

⁴ Název pochází kombinací jmen Rab Butler a Hugh Gaitskell

jelikož pro mnohé Brity je EU až na druhém třetím místě priorit. Obě velké strany se soustředily na ekonomická témata a zdravotnictví. Očekával se propad liberálů a posílení Strany nezávislosti Spojeného království (UKIP). Velkým otazníkem byl výsledek Skotské národní strany (SNS), která považovala nedávné referendum o vystoupení Skotska z království za prohru.

First past the Post

Specifikem britského politického systému je volební systém. Systém prvního v cíli (*First past the post*, FPTP) je modelovým příkladem jednokolového většinového systému. Systém generuje velký počet „ztracených“ hlasů, na druhou stranu pomáhá menším stranám s regionálně koncentrovaným elektorátem. Systém FPTP vytváří velký rozdíl mezi hlasy ve volbách a rozdělenými křesly v parlamentu.

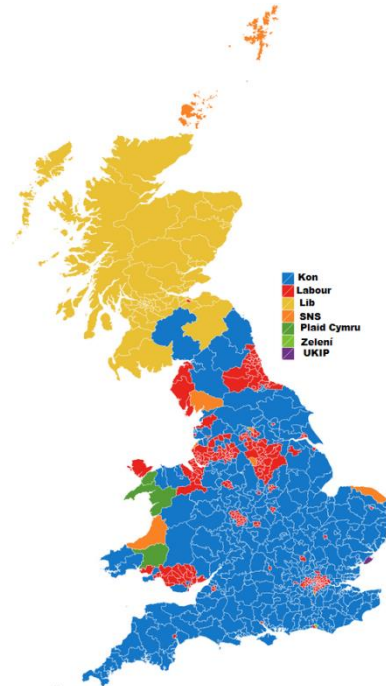
Například v roce 1929 vyhrála Konzervativní strana volby s výsledkem 38,1 %, což jí vyneslo 260 křesel. Druzí labouristé (37,1 %) získali křesel 287 a sestavili vládu. Výhodou FPTP je poměrně rychlé sestavení silné jednobarevné vlády.

Výsledky

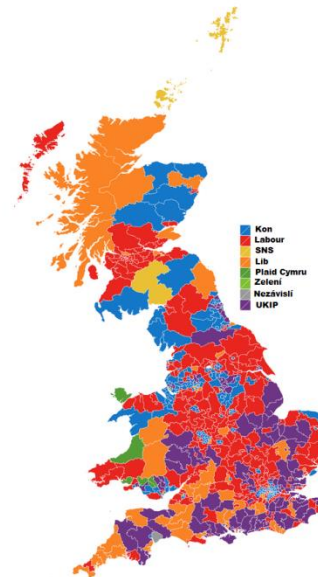
Ačkoli se letos čekal těsný výsledek, již několik hodin po uzavření volebních místností oznámil předseda Konzervativní strany David Cameron, že jasné vítězství je nejsladší. Konzervativní strana ovládla střed a jih země a získala 331 křesel (36,9 %), což pohodlně stačí na sestavení jednobarevné vlády. Druzí labouristé triumfovali jen v tradičně levicových okrscích okolo Liverpoolu a Manchesteru. Dále pak v oblastech s tradicí těžby černého uhlí, několika okrscích v Londýně a téměř ovládly Wales. Získaných 30,4 % hlasů ovšem vyneslo jen 232 křesel a Labouristická strana zasedla opět v opozici. Faktickým vítězem voleb se stala SNS, která ovládla téměř celé Skotsko. SNS získala 56 z 59 možných skotských křesel. Nejvíce ve Skotsku ztratili labouristé, kteří zde obhajovali 40 křesel. Procentuálně třetí nejsilnější stranou se ovšem stal UKIP. Výsledek 12,6 % ale vynesl pouze jediné křeslo na jihovýchodě země. UKIP poznal na vlastní kůži nemilosrdnost volebního systému, což dokazuje také výsledek liberálů, kteří výsledkem 7,9 % obsadili v dolní sněmovně 8 křesel.

Když se podíváme na mapu č. 2, která ukazuje barvy podle umístění na druhém místě, již není Skotsko jednotně zabarvené. Ve Walesu je patrná podpora regionální nacionalistické strany Plaid Crymru a liberálů. Jihovýchod země patří v tomto ohledu UKIP, který zde ale nezískal žádné křeslo.

MAPA 1 – Výsledky voleb

MAPA 2 – Výsledky podle druhých míst

Zdroj: <http://kieranhealy.org/blog/archives/2015/05/09/who-came-second-in-the-uk-election/>

Zdroje:

http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/evropa/dramaticke-volby-v-britanii-o-co-vsechno-vlastne-jde_341968.html#.VXWhZ9LtlHw
<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/310653-konzervativci-vyhrali-britske-volby-ziskali-vetsinu-kresel>

